

Herkennen en benoemen van klassieke scheepstuigages en van de belangrijkste onderdelen van hun tuig

Inleiding, toelichting, verantwoording & commentaar

Toen ik ooit, zo'n 50 jaar geleden, begon met het verzamelen van informatie over klassieke zeilschepen, ontdekte ik al gauw dat er in het Nederlandse taalgebied best wel veel goede informatie te vinden was, (geen wonder natuurlijk, voor varende naties), maar dat die informatie voor wat betreft de naamgeving van de talrijke bestaande en verdwenen tuigages en hun onderdelen ook duidelijk de sporen droeg van een totaal ongeleide ontwikkeling en een hang naar traditie. Nu was en is dat voor iemand die zijn werk maakt van, of heeft in, die wereld van de zeilvaart, niet zo'n groot probleem - hij groeit er wel in, en gaat steeds meer details kennen. En omdat hij er veel mee bezig is, blijft de opgedane informatie, inclusief de details, ook wel hangen. Maar voor mij, een leek en amateur, bleek het een (te) grote hindernis om te overwinnen in de slechts beperkt en onregelmatig beschikbare tijd.

Maar ik had geluk. Een vriendelijke oude scheepsbouwer met liefde voor klassieke schepen, schonk mij op een dag zijn originele exemplaar van "Bemastung und Takelung der Schiffe - von F.L. Middendorf (Direktor des Germanischen Lloyd)", uitgave 1903. En er ging een wereld voor me open. De heldere systematiek die deze Duitse scheepsbouwer, regelgever en toezichthouder hanteerde om de toen nog levende zeilvaart technisch in goede banen te leiden, was voor mij een verademing. Ik heb het toen dan ook ogenblikkelijk geadopteerd. Ondertussen heb ik dat nu meer dan een eeuw oude boek aardig stuk gelezen (en, voor een amateur, intensief gebruikt voor het privé ontwerpen van een topzeilschoener.)

Daarnaast kreeg ik langzamerhand ook meer informatie uit Engelse, Amerikaanse en zelfs Franse bronnen in handen. En zo ontdekte ik dat de Engelsen, net als de Nederlanders, meer waarde hechtten aan traditie dan aan eenvoudige logica, terwijl de Amerikanen en de Fransen, net als de Duitsers, logica, laten we zeggen, minstens net zo belangrijk vonden. Maar een goede afstemming van Duitse en Amerikaanse benamingen was ver te zoeken, en de Fransen gingen helemaal hun eigen weg, eigenlijk nog meer dan Germanischen Lloyd.

Voor wie het interesseert: zij gebruik(t)en heel systematisch soms buitengewoon creatieve benamingen, zoals (met vrije vertaling): de masten van een 3-master heten (van achter naar voren) "mât (= mast) d'artimon" (met "artimon" = Grieks voor "arrangement", maar ten onrechte wel opgevat als "mast bij het roer", omdat "roer" = "timon" in oud Grieks...), "grand mât" (= grote-mast), en "mât de misaine" (= fokkemast), waarbij een "misaine" van oorsprong het grote "midden(zeil)", het zeil aan de middenmast, was. (Toen ooit de voormast de boegspriet werd, werd de middenmast de fokkemast!) Het Engelse "mizzen" heeft echter dezelfde oorsprong, maar is daar een achtermast! En ja, op de 2-mast brikken en schoeners is de achtermast inderdaad de grote-mast! (Hoe leuk kan ethymologie zijn.....) Ondertussen blijken er heel wat foute mastvolgordes in vertalingen te zitten!

Maar nog even verder: Bij een 4-master heten de 2 middenmasten "achterste en voorste grote-mast", en bij een 5-master wordt daaraan een "middelste grote-mast" toegevoegd. En nog zoiets leuks: "basse vergue" = lage ra = onderra; "hunier" = marsra (in "hune" lijkt ons woord "heining" te zitten, waarbij denkkelijk bedoeld werd op de borstwering die een gevechtsmars ooit had!); "perroquet" = papegaai = bramra; en "cacatois" = kakatoe = scheizeilra. Simpel en duidelijk, toch?

Hoe dan ook, geïnspireerd door de Duitse, Amerikaanse en later ook wel Franse systematieken, begon ik al snel een eigen systematische, "verhollandste" namenlijst te bouwen met zo min mogelijk uitzonderingen en bijzondere namen (zoals grietjesteng en begijnenra). Ook leende (en vertaalde) ik, vooral van de Duitsers, de nodige afkortingen van namen. Die had ik nodig om alle informatie die ik bijeenprokkelde in een compact overzicht te kunnen vastleggen. En zo had ik mijn eigen systematische woordenlijst, waar ik telkens weer alle gevonden informatie tegenaan hield, en zo nodig aan- en/of inpaste.

Dat aanpassen bleek, vooral later, nogal eens nodig. Vooral toen het toerisme opkwam en men brood ging zien in het aanbieden van vrijetijdsbesteding aan boord van zeilschepen, en men zelfs van oude rompen nieuwe (soms prachtige!) "klassieke" zeilschepen ging maken, zij het soms met allerlei aanpassingen en nieuwe op het toerisme en/of de veiligheid afgestemde tussenvormen van de oude tuigages. En dan moest ik soms ook veranderingen of verfijningen in de afkortingen aanbrengen. Ik heb zelfs wel een nieuwe tuig-naam toegevoegd, om zonder plaatjes net iets meer onderscheid te kunnen maken. Zoals de term "stagtopzeilschoener" naast de "ra-" en de "gaffeltopzeilschoener". (Zie bij de definities.)

Daarnaast viel me op, dat er (logischerwijze) steeds meer (ook Nederlands-talige) publicaties over klassieke (zeil-)schepen het licht zagen, en dat daarin (helaas!) ook steeds meer onnauwkeurigheden staan. Geen wonder natuurlijk, we hebben er nooit zo'n punt van gemaakt deze informatie voor leken, amateurs en publicisten te vereenvoudigen, systematiseren, en gemakkelijk toegankelijk te maken. Met als gevolg dat deze informatie voor gelegenheidsbelangstellenden op het gebied van klassieke schepen, nauwelijks "behapbaar" is. Bij elke geplande publicatie op dit gebied moeten samenstellers weer die enorme verzameling van (complexe en soms tegenstrijdige) informatie door worstelen. Maar daar is meestal geen tijd (en natuurlijk helemaal geen geld) voor, en dus kopiëert men maar weer deze of gene publicatie, past één en ander wat aan het doel van de geplande publicatie aan, en daar is weer een op zich vaak leuk artikel - maar helaas met de nodige fouten. Waardoor weer de volgende groep argeloze lezers op het verkeerde been wordt gezet..... Wat me verdriet!

Nu helpt hierover mopperen natuurlijk helemaal niets; het is beter je in te zetten voor verbeteringen. En dus werd (m.n. door snuffelen in "Vaartips") het idee geboren mijn "eenvoudige", systematische overzicht beschikbaar te stellen. En kennelijk bent u, lezer, dit overzicht nu tegengekomen. Ik hoop dat u er wat aan heeft, de systematiek snel doorziet, vindt wat u zocht, en het misschien zelfs wel adopteert. (Al durf ik dat nauwelijks te hopen.) En verbeteringen zijn welkom! Via een mailtje naar <info@vaartips.nl> ben ik wel te bereiken.

Tenslotte iets over mezelf. Ik ben een liefhebber van klassieke schepen, in het bijzonder van topzeilschoeners. Daarnaast heb ik ooit de gelukkige keuze gemaakt in de scheepsbouw te gaan studeren en werken, waardoor een deel van de materie me ook vanuit die hoek eigen is geworden. Wat die schepen nog boeiender maakte! Arend A. de Carpentier.

Typering van klassieke tuigages - Kort samengevat:

- **Alle schoeners** varen aan *alle* (onder-)masten (als hoofdzeilen) *gaffel- of andere langsscheepse zeilen* (zoals toren-, wishbone- of stagzeilen). De *achterste* mast is (tegenwoordig) vaak een *paalmast* met een torenzeil. Torenzeilen worden ook wel bermudazeilen genoemd, maar dat is niet meer juist! Zie de woordenlijst.
- **Gaffelschoeners** hebben aan hun *vóór- (en/of midden-) masten* geen (lange) stengen; ze varen dus praktisch géén of hooguit kleine gaffeltopzeilen tussen de masttoppen en gaffels. Bij een 2-master zonder fokke- of voorsteng en een gaffeltopzeil of toren-grootzeil *achterop* ziet het totale zeilplan incl. vóórzeilen er dan ook vaak min of meer als een 3-hoek uit.
- **Stagtopzeilschoeners** varen veelal flinke stengen, "horizontale" knikstagen tussen de (onder-)masttoppen, en boven die knikstagen *stagzeilen* aan de (groot-)stenggetop-*vóórstagen*.
- **Gaffeltopzeilschoeners** varen aan hun *vóór- (en midden-) masten* stengen met daaraan, tussen *gaffel* en steng, *gaffel-topzeilen*; de stengen worden veelal gesteund door *stenggetop-achterstagen* en soms door (soms speciale) knikstagen. Maar vaste knikstagen tussen (mars-)zalingen- en/of (ondermast-)ezelshoofden zitten gaffeltopzeilen erg in de weg.
- **(Ra-)Topzeilschoeners** varen aan de stengen (maar niet aan de ondermasten!) van hun *voor- (en eventueel midden- en zelfs achter-)masten* één of meer (permanente) ra-topzeilen.
- **2-Mast brikken en de grotere 3- en meermast volschepen** zijn *volledig* dwarsgetuigd, maar voeren aan hun achter-(onder-)masten toch meestal ook een "klein" bezaan- (= gaffel-) zeil.
- **3- of Meermast barken en bark-achtigen en 2-mast schoenerbrikken en brigantijnen** hebben allemaal een *langs* getuigde *achter* mast en een *dwars* getuigde *voormast*.
- **Barken** zijn verder *volledig* dwars getuigd. En van de *langs* getuigde *achtermasten* zijn de ondermasten veelal duidelijk langer dan van de *dwars* getuigde *midden- en voormasten*.
- **Schoenerbarken** varen behalve aan de achtermast ook aan minstens één van de *tussenmasten* een veelal normaal strijkend gaffelzeil-met-boom / bezaanzeil.
- **Schoenerbrikken** hebben aan de fokkemast *tevens* een (meestal "staand" = vast) "schoenerzeil" *zonder boom*, zodat het gemakkelijk over het groot-(voor-)stag gezet kan worden.
- **Barkentijnen resp. brigantijnen** zijn typen waarbij in de ruimte *tussen* de achter- en voormast (ook) andere dan gaffel- & ra- *hoofd* zeilen zijn geplaatst, bijv. stag- en/of wishbone-zeilen.

Systematisch overzicht van klassieke (vnl. westerse) tuigtypen

# M [1]	Naam tuigage		Arb. [2]	Kenmerken – Masten [4] en zeilen [5]					Boven & vóór de Boeg	Opmerkingen				
	Hoofd-groep	Sub-groepen (& Hoofdadm'n) [2]		Achter-mast: Druil- / Bezaan- / Kruismast	Hoofd-mast	Midden-mast	Grote-mast	Fokke-/ Voor-mast			De officiële NAAM van een mast bevat zelden de woorden "achter" of "voor".			
1	Sloepen	~9.5 x 1.9 x 1.6	a					(Gaffeltopzeil) + Gaffelzeil	Stagfok	Geen of korte boegspriet; géén kluiver*.				
	Schuiten[6] aken, tjalken, klippers, enz.	Gaffelaar ~19.1 x 6.5 x 2.6	b	Voor de betekenis van de sterretjes (*) en de haakjes in deze tabel, zie "Afkortingen & noten - Algemeen" (pag. 9); en voor de betekenis van de plusjes (+) in deze tabel, zie noot 5 (pag. 11).				(Ra- &/ Gaffeltopzeil +) Staand Gaffelzeil	Stagfok (& lichtweerkluiver)	Schuit: antiek tjalk-achtig type, nog slechts als model bestaand. Event. met losse steng en lichtweer-zeilen: Gaffel- en/of (Ra-) topzeil & Breefok.				
		Bezaanschuit, aak, poon, tjalk, klipper, enz. ~23.9 x 5.0 x 2.1	c					(Ra- &/ Gaffeltopzeil +) Bezaan						
	Kotters	Kotter ~18.5 x 5.8 x 3.1	d									- + Bezaanzeil	(Jager +) Stagfok & Kluiver	Stagfok op steven & kluiver(s) op boegspriet (& kluifhout).
		Gaffeltopzeilkotter	e									Gaffeltopzeil + Bezaanzeil		
		(Ra-) Topzeilkotter	f									Gaffel- & Ra-topzeil + Bezaanzeil		

1m(a): Sloep
(Mediterraan, met nog niet geheel gehesen latijn- i.p.v. gaffelzeil)

1m(b): Statenjacht 'Utrecht'
(Gaffelaar met staand gaffelzeil, geen zeilboom)

1m(c): Poon 'Ouderhoek'
(Bezaan met losse, kromme gaffel, en zeilboom)

1m(d): Kotter
(Eenvoudigste vorm)

1m(e): Gaffel-topzeil-kotter, met fok, kluiver & jager

1m(f): Bewapende (Ra-) topzeilkotter 'Le Renard'

# M	Naam tuigage		Afb.	Kenmerken – Masten en zeilen					Boven & vóór de Boeg	Opmerkingen
	Hoofd-groep	Sub-groepen (& Hoofdalm'n)		Achter-mast Druil- / Bezaan- / Kruismast	Hoofd-mast	Midden-mast	Grote-mast	Fokke-/ Voor-mast		De officiële NAAM van een mast bevat zelden de woorden "achter" of "voor".

1½	De Achtermast is (veel) korter dan de Voormast									
	Loggers	~22.0 x 6.0 x 3.2	a	Bezaanmast met Gaffelzeil				(Gaffeltopzeil) + Gaffelzeil / Bezaan	Stagfok & Kluiver*	Achtermast: vóór of achter stuurwiel / helmstok.
	Schuiten[6] koffen tjalken ed.	Gaffelaar, Bezaanschuit	b	Druilmast met Druil- (Toren- / Gaffel-) zeil				Zie bij 1-masters		Schuiten: zie bij 1-masters;
		Aak, Tjalk, Klipper, Kof ~24 x 5.0 x 2.5	c					(Ra&/)Gaffeltopzeil + Bezaan		Kof: Zware, zeegaande "tjalk" met veel holte en zeeg, en zonder zijzwaarden.
	Jacht-achtügen	Gaffel-/Toren-/Wishbone-Kits ~24.4 x 6.0 x 2.6	d	Bezaanmast met Gaffel- / Toren- (& Stag-) zeil	Een Wishbone-kits (met Wishb-grootzeil + Stag-bezaanzeil) lijkt op de Wishbone-schoener 2m(j) met korte achtermast!			((Gaffeltopzeil) + Bezaanzeil) / Toren- / Wishbonezeil		Achtermast: vóór stuurwiel / helmstok.
Yawl ~37.2 x 7.0 x 4.9		e	Druilmast met Druil- (Toren- / Gaffel-) zeil				Achtermast: achter stuurstand (stuurwiel/helmstok).			

1½m(a): (Loods-) logger

1½m(b): Visschuit

1½m(c1): (Rivier-/wad-)klipper

1½m(c2): Klipperaak 'Helena'

1½m(d): Toren-kits 'Urania'

De Achtermast en -steng reiken hoger dan de Voormast resp. -steng

2	Brikken [7]	Snauw / Snauw-brik [8]	a	Voor de achterste mast, zie de Grote-mast; hij heet dan ook "Grotmast".				(Ra-)topzeil* + Ra- & "Snauwzeil"	(Ra-) topzeil* + (Ra-) "Fok"	(Jager +) (Stagfok &) Kluiver*	Bij alle brik-achtügen is de "Fok" het onder-razeil aan de fokkemast! Vanwege afdekking is de stagfok dan ook weinig bruikbaar c.q. afwezig. Brigantijn: Alle varianten tussen brik en schoenerbrik in; veel voor-komend. Schoenerbrik: Ra-fok & (meest staand) schoenerzeil a/d fokkemast; zeldzaam.
		Brik ~36.8 x 7.5 x 4.0	b					(Ra-)topzeil* + Ra- & "Brikzeil"			
		Brigantijn [9] ~32x7.7x4.3	c					(Ra-/)Gaffeltopzeil+ (Bezaan)Grootzeil			
		Schoenerbrik ~27.0x6.6x3.2	d					Gaffeltopzeil + (Bezaan)Grootzeil			

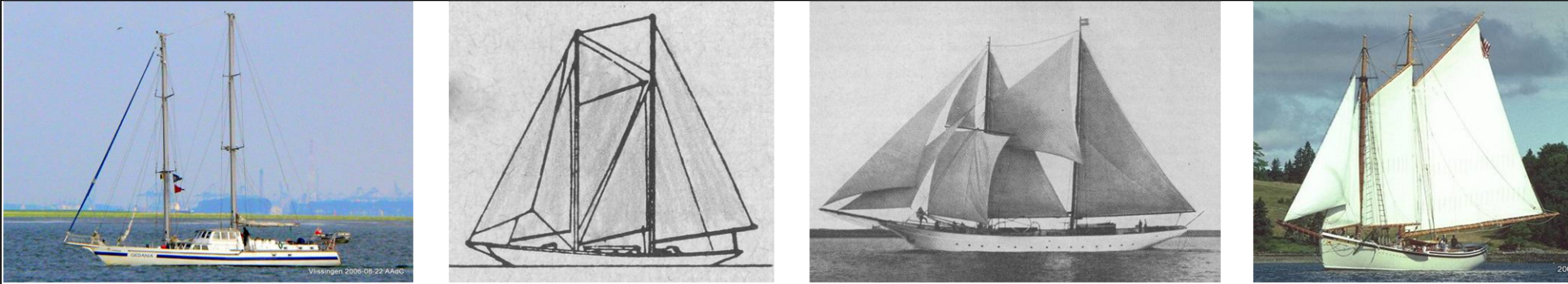
2m(b): Brik 'Astrid' (zonder schoenerzeil)

2 x 2m(c): Brigantijnen 'Swan fan Makkum' & 'Janlje' (beide varen géén schoenerzeil aan de fokkemast!)

2m(d): Schoenerbrik 'Diana' (met staand schoener-zeil zonder boom aan de dwarsgetuigde fokkemast!)

# M	Naam tuigage		Afb.	Kenmerken – Masten en zeilen					Boven & vóór de Boeg	Opmerkingen	
	Hoofdgroep	Sub-groepen (& Hoofdafm'n)		Achter-mast Druil- / Bezaan- / Kruismast	Hoofdmast	Middenmast	Grote-mast	Fokke-/ Voor-mast		De officiële NAAM van een mast bevat zelden de woorden "achter" of "voor".	
De Achtermast en -steng reiken hoger dan de Voormast en -steng											
2	Topzeilschoeners	Dubbeltopzeilschoener ~23.4 x 5.85 x 2.9	e	Voor de achterste mast, zie de Grote-mast; hij heet dan ook "Grotmast".			(Ra-)topzeil* + (Bezaan)Grootzeil	(Ra-)topzeil* + Staand of strijkbaar (gaffel-)	(Jager +) Stagfok & Kluiver*	De 2- of Dubbel-topzeilschoener heeft (ra) topzeilen aan <i>beide</i> stengen. Schoeners zijn altijd aan alle ondermasten langsgetuigd! Kenmerk: fokkesteng-achterstag boven gaffel-topzeil (& licht/dubbel knikstag). Kenmerk: vaste knikstag tussen toppen <i>ondermast</i> & groot-voorstengestag.	
		(Gewone / Ra-) Topzeilschoener	f				(Gaffeltopzeil + (Bezaan-) "Grootzeil" / Toren-"Grootzeil"	"Schoenerzeil"			
		Gaffeltopzeilschoener ~33.2 x 8 x 3.1	g								Gaffeltopzeil + "Schoenerzeil"
		Stag-topzeilschoener / Galjas [10]	h								Stagtopzeil + "Schoenerzeil"
											
2m(f): Topzeilschoener La Recouvrance', Brest (met staand schoenerzeil & grootstengestagzeil)		2m(g): Gaffeltopzeilschoener (type "Bluenose") (met fokkesteng-top-achterstag, grootsteng-top-knikstag & -voorstag, en stagtopzeil/vlieger & gaffeltopzeil)		2m(h1): Stagtopzeilschoener 'Gallant' (met zowel een knik- als fokkestenge-achter- als grootstenge-voorstag!)		2m(h2): Stagtopzeilschoener / galjas 'Anna Rogde' (met een knikstag, en een grootstengevoorstag met daarlangs/aan een stengtop-stagzeil)					
2	Overige schoeners	Stagzeil- & Wishbone-schoeners	i j	Voor de achterste mast, zie de kolom Grote-mast; hij heet dan ook "Grote-mast" of "Grootmast".			<i>De Wishbone-schoener hieronder zonder groot-steng en navenant lager achter-torenzeil, is een Wishbone-kits!</i>		(Jager +) Stagfok & Kluiver*	<i>De wishbone- en nog meer de stagzeilschoeners hebben (als enige schoeners) eigenlijk geen schoenerzeil!</i> Moderne schoeners: vaak Tm-grootzeil; torenschoeners ook Tm-schoenerzeil!	
		Torenschoener	k				Achter de mast: Toren-"Grootzeil"; Ervoor: Stagzeil"	Omgekeerd Torenzeil (losse broek!) of Wishbone-zeil			
		Gaffelschoener ~23.1 x 5.6 x 3.4	l				- (/ Gaffeltopzeil) + Bezaan-"Grootzeil"/ Toren-"Grootzeil"	Toren-"Schoenerzeil"			Toren-"Schoenerzeil"
											
2m(i): Stag- & omgekeerd-torenzeil-schoener 'Gedania' (Vermeedelijk met groot-voorstengestagzeil, groot-voorstagzeil, en omgekeerd fokke-torenzeil)		2m(j): Wishbone-schoener		2m(k): Torenschoener: als 3m(k). (met breefok, klapmuts & vlieger)		2m(l): Gaffelschoener 'American Eagle'					

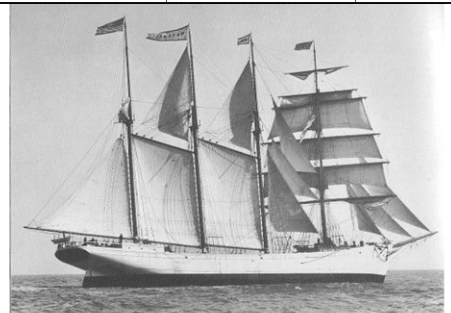
# M	Naam tuigage		Afb.	Kenmerken – Masten en zeilen					Boven & vóór de Boeg	Opmerkingen
	Hoofd-groep	Sub-groepen (& Hoofdafm'n)		Achter-mast Druil- / Bezaan- / Kruismast	Hoofd-mast	Midden-mast	Grote-mast	Fokke-/ Voor-mast		De officiële NAAM van een mast bevat zelden de woorden "achter" of "voor".
De Achtermast is (veel) korter dan de Midden- & Voormast										
2½	Lougres (Fr. loggers)	Bisquines	a	Druilmast met Emmerzeil (zéér ver naar achteren)			Emmerzeil* + Emmerzeil	Emmerzeil* + Emmerzeil	Stagfok	Zeer lange boegspriet, géén kluiver* Vóórmast zeer ver naar voren.
	17e & 18e eeuwse handels-schepen	Pinassen, Spiegelretourschepen, Fluiten, Katten, Pakketboten, enz.	b, c, d, e, f	Bezaan- of Druilmast met - (/ Ratopzeil) + Latijn-, Ra-, Bezaan, Druil- of Gaffelzeil			(Ra-)Top- / Mars- (& Bram-) zeil + Ra-"Grootzeil"	(Ra-)Top- / Mars- (& Bram-) zeil + Ra-"Fokkezeil"	Kluiver*	Pas in de 18de eeuw kreeg de achter-mast behalve een (latijn-) stuurzeil ook "moderne" stuw-zeilen met een flink oppervlak, en werd zo volwaardig.
		2½m(a): Bisquine 'La Cancalaise' [Can87]		2½m(b): Pinas 'Duyfken' (Eind 16de eeuw)		2½m(c): Spiegelretourschip 'Batavia' (Geb. ca. 1628)		2½m(f1): Pakketvaarder 'Bounty' (Laat-18de eeuw)		2½m(f2): Pakketvaarder 'Endeavour' (Laat-18de eeuw)
De Achtermast is (iets) korter dan de Voormast, die (iets) korter is dan de Grote-mast										
3	Vol-schepen	Volschip of Fregat ~80 x 12.25 x 7.5	a	Kruismast met (Ra-)topzeil* + (Ra-)Kruis- & Bezaan(zeil)			(Ra-) topzeil* + (Ra-) "Grootzeil"	(Ra-) topzeil* + (Ra-) "Fok"	Jager + (zelden Stagfok &) ± 3 Kluivers	Bij alle volschepen & brikken en alle brik- en bark-achtigen, is de "Fok" een razeil en wordt er dus zelden een stagfok gevaren! Barkentijn: Alle combinaties van stag-, gaffel- en ra- & onder- en -topzeilen, tussen de bark en schoenerbark in. Schoenerbark: altijd slechts één dwars-getuigde mast, verder langs getuigd
	Barken	Bark ~80 x 12.25 x 7.5 ~70.3 x 11.6 x 7.1 ~58.3 x 10.2 x 6.5	b	Bezaanmast met Gaffeltopzeil + (boven- & onder-) Bezaan(zeil)	(Op 3-masters is de "Grote-mast" de middelste mast)	(Ra-) topzeil* + (Ra-) "Grootzeil"	(Ra-) topzeil* + (Ra-) "Fok"			
		Barkentijn ~36.6 x 8.1 x 4.6	c			(Ra-)topzeil*+Stag-/Gaffel-"Grootzeil"				
		Schoenerbark ~40.6 x 8.3 x 4.0	d			Gaffeltopzeil + (Gaffel-)"Grootzeil"				
		3m(a): Volschip 'Stad Amsterdam' (Type:19de eeuwse clipper)		3m(b): Bark 'Alexander von Humboldt' (met groot-razeilen)		3m(c): Barkentijn 'Thalassa' (met bezaan- & groot- onder- & stengestagzeilen!)		3m(d): Schoenerbark (met groot-gaffel- & -gaffeltopzeil)		

# M	Naam tuigage		Afb.	Kenmerken – Masten en zeilen					Boven & vóór de Boeg	Opmerkingen
	Hoofd-groep	Sub-groepen (& Hoofdafm'n)		Achter-mast Druil- / Bezaan- / Kruismast	Hoofd-mast	Midden-mast	Grote-mast	Fokke-/ Voor-mast		
3	Schoeners	Dubbel- / 2 (ra-) topzeilschoener	e	Bezaanmast met ((Ra-) Gaffeltopzeil + "Bezaan(zeil)") / Toren-"Bezaanzeil"	<i>(Op alle 3-masters is de "Grote-mast" de middelste mast)</i>	(Gaffel-) (Ra-) topzeil + (Gaffel-)"Grootzeil"	(Ra-) Topzeil" + "Schoenerzeil"	Jager + Stagfok & ± 2 Kluivers	Meestal zit het 2de (ra-) topzeil" a/d Grote-, zelden a/d Bezaanmast. (Inmiddels waarschijnlijk uitgestorven). Moderne (Ra-) & Gaffeltopzeil-schoeners hebben ook wel een Toren-Bezaanzeil. Voor de 2 (eendere) voorste masten van de Gaffeltopzeil- t/m Toren-schoeners: zie betreffende 2-masters. Bij ontbreken van Fokke &/ Groot-steng", is/zijn betreffende gaffeltopzeil" (& jager) klein / ongebruikelijk.	
		(Ra-) Topzeil-schoener ~33.3x7.4x3.6 ~33.2x7.5x3.1	f	Bezaanmast met Gaffeltopzeil + "Bezaanzeil" / Toren-"Bezaanzeil"		Gaffeltopzeil + (Gaffel-)"Grootzeil"				
		Gaffel- / Stag-topzeil- / Stag- / Wishbone- / Toren-schoener	g,h i, j k	Bezaanmast met (/Gaffeltopzeil) + (Toren- /)"Bezaanzeil"		Gaffel-/Stagtopzeil +(Gaf-)"Grootzeil"/ Tm-/Stag-/Wshb-zl	Gaffel-/Stagtopzeil + "Schoenerzeil" / Tm-/Stag-/Wshb-zl			
		Gaffel-schoener	l			- + (Bezaan-) "Grootzeil"	- (/Gaffeltopzeil) + (Bezaan-) "Schoenerzeil"			Stagfok & ± 2 Kluivers
										
		3m(f): (Ra-) topzeilschoener 'Oosterschelde'		3m(g): Gaffeltopzeil-schoener met breefok 'Fulton' (DN)		3m(h): (Klipper-) Stagtopzeilschoener 'Linde'		3m(i): Stagzeilschoener: als 2m(i)		
		3m(i): Stagzeilschoener: als 2m(i)		3m(j): Wishboneschoener: als 2m(j)						
				3m(j): Wishboneschoener: als 2m(j)		3m(k): Torenschoener		3m(l): (Klipper-) gaffelschoener 'Oostvogel'		
4	Meestal is de Grote- mast iets langer dan, en de Hoofdmast ca. even lang als, de Voormast, en de achtermast iets korter dan de Hoofdmast									
	Vol-schepen	~95 x 13.9 x 8.35	a	Kruismast met (Ra-)topzeil" + (Ra-)Kruiszeil & Bezaan(zeil)	(Ra-)topzeil" + (Ra-)Hoofdzeil"		(Ra-)topzeil" + (Ra-) "Grootzeil"	(Ra-)topzeil" + (Ra-) "Fok"	Jager + (Stagfok &) ± 3 Kluivers	Bij alle volschepen & brikken en alle brik- en bark-achtigen, is de "Fok" een razeil en wordt er dus zelden een stagfok gevaren!
		4m(a): Geen voorbeeld beschikbaar								

# M	Naam tuigage		Afb.	Kenmerken – Masten en zeilen					Boven & vóór de Boeg	Opmerkingen	
	Hoofdgroep	Sub-groepen (& Hoofdalm'n)		Achter-mast Druil- / Bezaan- / Kruismast	Hoofdmast	Middenmast	Grote-mast	Fokke-/ Voor-mast			
4	Barken	Bark ~85.0 x 13.0 x 8.0	b	Bezaanmast met Gaffeltopzeil + (boven- & onder-) Bezaan(zeil)	(Ra-)topzeil* + (Ra-)Hoofdzeil		(Ra-)topzeil* + (Ra-)Grootzeil	(Ra-)topzeil* + (Ra-)Fok	Jager + (event. Stagfok &) ± 3 Kluivers	Bark: Fokkemast geheel met ra-zeilen, Bezaanmast langsgetuigd. Barkentijn: Alle combinaties van stag-, gaffel- en ra- & onder- en -topzeilen, tussen de bark en schoenerbark in. Schoenerbark: heeft nooit meer dan één dwarsgetuigde mast - anders barkentijn	
		Barkentijn	c		Gaffel-/Ra*-topzeil+ (Gaffel-)Hoofdzeil		Ra*-/Gaffeltopzeil+ (Ra-) Gaffel- "Grootzeil"				
		Schoenerbark	d		Gaffeltopzeil + (Gaffel-)Hoofdzeil		Gaffeltopzeil+ (Gaffel-)Grootzeil				
	Schoeners	Dubbel- (/2-) & 3- (ra-) topzeilschoener	e	Bezaanmast met Gaffeltopzeil + (boven- & onder-) Bezaan(zeil)	Ra*-/Gaffeltopzeil+ (Gaffel-)Hoofdzeil	(Bij 4 masten géén Middenmast)	Gaffel-/Ra*-topzeil+ (Gaffel-)Grootzeil	(Ra-)topzeil* + (Gaffel-) "Schoenerzeil"	Jager + Stagfok & ± 3 Kluivers	Dubbel- (/2-) & 3- (ra-)topzeilschoener: Hoofd- &/ Grote-steng met (Ra-) topzeil, anders Gaffeltopzeil*. (Excuses voor de slechte kwaliteit van foto's van een topzeil- en Gaffeltopzeilschoener!) Voor de 3 (eendere) voorste masten van de Stagtopzeil- /tm Toren-schoeners: zie betreffende 2-masters. Bij ontbreken van Fokke &/ Groot- & Hoofd-steng*, betreffende gaffeltopzeil* (& jager) klein / ongebruikelijk.	
		(Ra-) Topzeil-schoener	f		Gaffeltopzeil* + (Gaffel-)Hoofdzeil		Gaffeltopzeil* + (Gaffel-)Grootzeil				
		Gaffeltopzeil-schoener ~68.5x12.8x5.65	g		Gaffeltopzeil* + (Bezaan-) "Hoofdzeil"		Gaffeltopzeil* + (Bezaan-) "Grootzeil"				
		Stagtopzeil- / Stag- / Wishbone- / Toren-schoener	h, i j, k		Bezaanmast met Gaffeltopzeil + "Bezaanzeil" / Toren-"Bezaanzeil"	Stagtopzeil + (Bzn-) "Hoofdzeil" / Tm- /Stag- /Wshb-zl	Stagtopzeil+(Bzn-) "Grootzeil" / Tm- /Stag- /Wshb-zl				Stagtopzeil + "Schoenerzeil" / Tm- /Stag- /Wshb-zl
		Gaffelschoener	l		Bezaanmast met - (/Gaffeltopzeil) + Bezaan(zeil)	- + (Bezaan-) "Hoofdzeil"	- + (Bezaan-) "Grootzeil"				- (/Gaffeltopzeil) + (Bezaan-) "Schoenerzeil"

4m(b): Bark 'Kruzenshtem' ex 'Padua'

4m(d): Schoenererbark 'Makaweli', 1902.

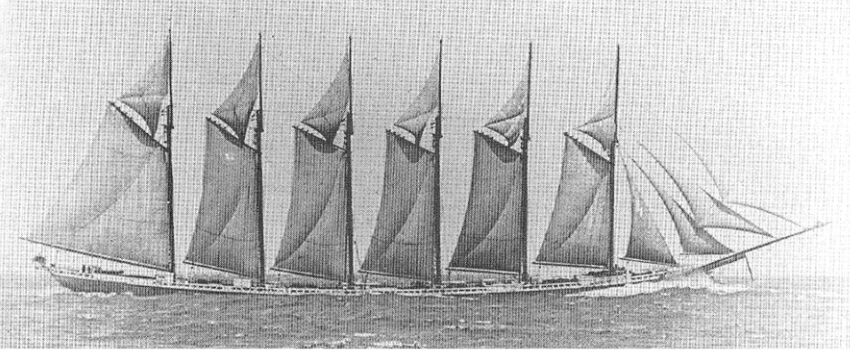
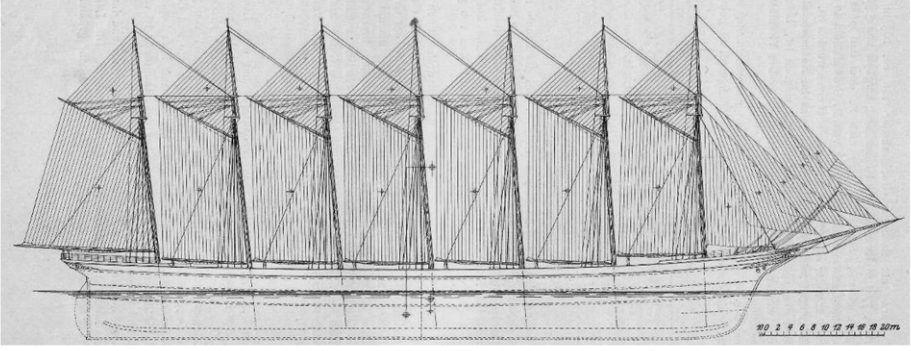
4m(f): Topzeilschoener 'Juan Sebastian de Elca'

4m(g): Gaffeltopzeil-schoener 'Santa Maria Manuela'

Vaak is de (even lange) Grote- en Middenmast iets langer dan, en de Hoofdmast iets korter dan, de Voormast, en de achtermast is nog korter

5	Vol-schepen	Preussen: ~120 x 16.4 x 9.9, St.Cl.: nog iets groter, beide ca. 60 m hoog.	a	Kruismast met (Ra-)topzeil* + (Ra-)Kruiszeil & Bezaan(zeil)	(Ra-)topzeil* + (Ra-)Hoofdzeil	(Ra-)topzeil* + (Ra-)Middenzeil	(Ra-)topzeil* + (Ra-) "Grootzeil"	(Ra-)topzeil* + (Ra-) "Fok"	Jager + ± 3 Kluivers	Bij alle volschepen & brikken en alle brik- en bark-achtigen, is de "Fok" een razeil.
		<p>5m(a1): Het Volschip 'Royal Clipper', nogal gelijkend op de 'Preussen', is omstreeks 2000 nieuw opgeleverd. → ra's zijn niet strijkbaar en zeilen worden, op afstand bediend, in de ra's opgerold!</p> 	<p>5m(a2): Het enige andere 5-mast volschip dat ooit bestaan heeft, de omstreeks 1902 gebouwde Duitse 'Preussen', zag er zo uit. → Toen waren alle bovenmars- en -bram-ra's en de 5 scheizeil-ra's, dus de 3e, 5e en 6e ra aan alle masten) nog één niveau strijkbaar.</p> 							

# M	Naam tuigage		Afb.	Kenmerken – Masten en zeilen					Boven & vóór de Boeg	Opmerkingen		
	Hoofd-groep	Sub-groepen (& Hoofdafm'n)		Achter-mast Druil- / Bezaan- / Kruismast	Hoofd-mast	Midden-mast	Grote-mast	Fokke-/ Voor-mast				
5	Barken	Bark ~109.4 x 14.8 x 8.5	b	Bezaanmast met Gaffeltopzeil + (boven- & onder-) Bezaan(zeil)	(Ra-)topzeil* + (Ra-)Hoofdzeil	(Ra-)topzeil* + (Ra-)Middenzeil	(Ra-)topzeil* + (Ra-)Grootzeil	(Ra-)topzeil* + (Ra-)Fok*	Jager + (event. Stagfok & ± 3 Kluivers	Bij alle volsschepen & brikken en alle brik- en bark-achtigen, is de "Fok" een razeil en wordt er dus zelden een stagfok gevaren!		
		Barkentijn	c		Gaffel-/Ra*-topzeil+ (Gaffel-)Hoofdzeil	Ra*/-Gaffeltopzeil + (Gaffel-) Ra-Middenzeil	Ra*/-Gaffeltopzeil + Ra-/Gaffel-Grootzeil			Barkentijn: Alle combinaties van stag-, gaffel- en ra- & onder- en -topzeilen, tussen de bark en schoenerbark in.		
		Schoenerbark	d		Gaffeltopzeil + (Gaffel-)Hoofdzeil	Gaffeltopzeil + (Gaffel-)Middenzeil	Gaffeltopzeil+ (Gaffel-)Grootzeil			Schoenerbark: heeft nooit meer dan één dwarsgetuigde mast - anders barkentijn		
	Schoeners	Dubbel- (/2-) ~ 3- (ra-) topzeilschoener	e	Bezaanmast met Gaffeltopzeil + (boven- & onder-) Bezaan(zeil)	Gaffeltopzeil+ (Gaffel-)Hoofdzeil	Gaffel-/Ra*-topzeil+ (Gaf-)Middenzeil	Gaffel-/Ra*-topzeil+ (Gaffel-)Grootzeil	(Ra-)topzeil* + "Schoenerzeil"	Jager + Stagfok & ± 3 Kluivers	Dubbel- (/2-) & 3- topzeilschoener: Hoofd-, Midden- & Grotsteng met (Ra-) topzeil, anders Gaffeltopzeil". Meer dan 3 ra-topzeilen mij niet bekend.		
		(Ra-) Topzeil-schoener	f		Gaffeltopzeil* + (Gaffel-)Hoofdzeil	Gaffeltopzeil* + (Gaf-)Middenzeil	Gaffeltopzeil* + (Gaffel-)Grootzeil			Ik ken geen voorbeelden van dit type maar gezien de nog grotere 6- en 7-masters hebben ze vast wel bestaan.		
		Gaffeltopzeil-schoener	g		Gaffeltopzeil* + (Bezaan-) Hoofdzeil	Gaffeltopzeil* + (Bezaan-) Middenzeil	Gaffeltopzeil* + (Bezaan-) Grootzeil			Voor de 4 (eendere) voorste masten van de Stagtopzeil- / tm Toren-schoeners: zie betreffende 2-masters.		
		Stagtopzeil- / Stag- / Wishbone- / Toren-schoener	h, i j, k		Bezaanmast met Gaffeltopzeil + "Bezaanzeil" / Toren-"Bezaanzeil"	Stagtopzeil + Bzn- / Tm-"Hoofdzeil" / Stag- / Wshb-zl	Stagtopzeil + Bzn- / Tm-"Middenzeil" / Stag- / Wshb-zl			Stagtopzeil + Bzn- / Tm-"Grootzeil" / Stag- / Wshb-zl	Stagtopzeil + Bzn- / Tm-"Schoenerzeil" / Stag- / Wshb-zl	Bij ontbreken van Fokke & / Groot-, Midden- & Hoofd-steng", eventuele Gaffeltopzeil* (& jager) klein / ongewoon.
	Gaffelschoener	l	Bezaanmast met - (/Gaffeltopzeil) + Bezaan(zeil)	- + (Bezaan-) Hoofdzeil	- + (Bezaan-) Middenzeil	- + (Bezaan-) Grootzeil	- (/Gaffeltopzeil) + (Bezaan-) Schoenerzeil"					
	6	Schoeners [11]	Gaffeltopzeilschoener Mast- & zeilnamen:	a	Drijvermast Drijver- (gaffel-) topzeil + Drijver	Bezaanmast Bezaan- (gaffel-) topzeil + Bezaan	Hoofdmast Hoofd- (gaffel-) topzeil + Hoofdzeil	Middenmast Midden- (gaffel-) topzeil + Middenzeil	Grotmast Groot- (gaffel-) topzeil + Grootzeil	Fokkemast Fokke- (gaffel-) topzeil + Schoenerzeil	Stagfok & 3 of 4 Kluivers	Alle (bijna 60 m hoge) masten hadden vrijwel identieke (enorme!) Gaffelzeilen & Gaffeltopzeilen.
	7	Schoeners [12]	Gaffeltopzeilschoener Arm.: Div. mastnamen Duits: ~112 x 15.2 x 10.5	a	Zaterdagmast Grote (!) mast	Vrijdagmast 6 ^e mast	Donderdagmast 5 ^e mast	Woensdagmast 4 ^e mast	Dinsdagmast 3 ^e mast	Maandagmast 2 ^e mast	Zondagmast Schoenermast	Stagfok & 4 Kluiver*
 <p>6m(a): Gaffeltopzeilschoener 'Edward B. Winslow' (1908). (Eén van de slechts 10 gebouwde 6-masters - zeer diep geladen!)</p>												
 <p>7m(a): Gaffeltopzeilschoener ~ 'Thomas W. Lawson' (1902). (Met de meeste masten ooit!)</p>												
<p>Zowel de lange, smalle rompen als de zeiltuigen waren nogal koersvast; ze waren dan ook berucht om hun moeilijk manoevreren, wat vooral in ondiepe wateren met banken en geulen erg hinderlijk was. Bovendien waren ze niet sterk genoeg. Het zal er beide mede oorzaak van zijn geweest dat het merendeel van deze schepen door strandingen voor de oostkust van de U.S. hun voortijdig watergraf vond.</p>												

Afkortingen & noten

Het merendeel van onderstaande afkortingen wordt niet (meer) in bovenstaand overzicht gebruikt, maar kan, i.s.m. de verklaring van gebruikte termen, nog steeds nuttig zijn.

Algemeen:

& = en; / = of; &/ = en/of; (...) = eventueel (althans specifieke in bovenstaande tabel!).

* (bij mast, steng of ra-topzeil) = in enkel- of meervoudige uitvoering mogelijk.

“.....” = Specifieke naam (van schip, mast, steng, ra, zeil, o.i.d.).

[1] # M: Aantal masten.

[2] **Hoofdafmetingen:** Bij sommige tuigages zijn globale afmetingen (LrBHD) van karakteristieke schepen uit “Bemastung und Takelung der Schiffe” van F.L.Middendorf (Uitgave 1903) en andere bronnen gegeven; LrBHD = Lengte romp (totaal maar zonder boegspriet & kluihfout en/of overhangende zeilboom) x Breedte x Holte (= hoogte van de aansnijding van de huid op de kiel tot het laagste punt van het hoofddek in de zij) x Diepgang (tot onderkant kiel).

[3] **Afb.:** Van een groot aantal tuigtypen zijn afbeeldingen opgenomen, met verwijzingen naar het aantal masten en de aangegeven volgletter (per het aantal masten). (Alle min of meer karakteristieke typen zijn van een volgletter voorzien, maar niet voor alle volgletters is een afbeelding gevonden / opgenomen.)

[4] Masten (en verdere hoofdonderdelen van de tuigage om zeilen te kunnen hijsen):**Masten:**

Mast (1) = O-mast	=	(Alleen) Ondermast, de mast door en direct boven het dek (dus zonder eventuele steng*), (zie ook bij “*” in “Algemeen” hierboven).
Mast (2)	=	Geheel van ondermast & steng* (zie ook bij “*” hierboven).
A-mast = Achtermast	=	Algemeen: de achterste mast; in het bijzonder: de korte mast achterop van loggers, kitsen, e.d.
B-mast = Bezaanmast	=	Algemeen: mast met bezaanzeil; in het bijzonder: achtermast met bezaan-, (bezaan-boven-) en eventueel bezaan-(gaffel-)topzeil.
K-mast = Kruismast	=	Overwegend ra-getuigde achtermast van volschepen.
H-mast = Hoofdmast	=	4/5 ^e (= 4 ^e van de totaal 5) of 3/4 ^e mast (vanaf de vóormast geteld!).
M-mast = Middenmast	=	3/5 ^e mast (niet: 2/3 ^e mast, de middelste oftewel de Grote-mast van een 3-master!).
G-mast = Grotmast	=	2 ^e mast, direct achter de voorste (= fokke-) mast, mits langer dan de fokkemast.
F-mast = Fokkemast	=	Voorste mast.
V-mast = Voor(ste) mast.		
D-mast = Druilmast	=	De vaak op 1½-, 2½- (of 3½-) masters voor-komende korte steun- of stuurzeil-mast van 1/3 tot 2/3 van de lengte van de grote mast ervoor. (Zie ook bij “Zeilen”.)
Sn-mast = Snauwmast	=	Algemeen: de dunne mast tussen het dek en de onderste (= mars-) zaling achter een ondermast met een razeil, waarlangs een gaffelzeil gehesen kan worden; in het bijzonder: de (snauw-) mast achter de grote (achter-) mast van een (snauw-) brik.
P-mast = Paalmast	=	Ondermast + steng* in één concentrisch geheel, dus zonder aparte “schietbare” delen/stengen.

Stengen:

Steng =		Verlengstuk van een ondermast of een onderliggende steng. Hij wordt genoemd naar de (onder-)mast waarop hij staat. Bijv.: Fokkemarssteng, Grootbramsteng, Midden- (mast!) scheizeilsteng en Bezaansteng.
M-steng = Marssteng	=	1 ^{ste} Steng boven de ondermast.
B-steng = Bramsteng	=	2 ^{de} Steng boven de ondermast (dus opgezet op de marssteng).
S-steng = Scheizeilsteng	=	3 ^{de} Steng boven de ondermast (soms apart opgezet op, vaker één geheel met de bramsteng - vandaar wel de naam “bovenbramsteng”). Voor deze steng komen allerlei namen voor, zoals bovensteng en bovenbramsteng (maar zie de opmerking hierachter), topsteng (verwarrend, omdat daarmee vaak de marssteng wordt bedoeld), vlaggensteng (fout – die staat er nog weer boven!), enz. Het gebrek aan eenduidigheid zal een gevolg zijn van de periode en korte duur dat deze stengen als aparte rondhouten werden gevaren; vaak waren het dus slechts verlengde bramstengen. “Bovensteng” of “Bovenbramsteng” lijkt dan op het eerste gezicht adequaat, maar het was zelden een aparte “bovensteng”, en hij had ook niks met het “bovenbramzeil” te maken. Ergo: “scheizeilsteng” lijkt toch de beste naam.
Top (in:)	1) “Mast- & stengetop”	= Het boveinde van een mast of steng, boven de hommer (de verdikking waarop de touwlussen van bijv. stagen rusten) en/of de zaling.
	2) “Topzeilen”	= De steng of gezamenlijke stengen waaraan de zeilen boven de onderzeilen (aan de ondermast) hangen.

Terzijde: Het is opmerkelijk en fascinerend te zien hoe moderne materialen, rekentechnieken en communicatiemiddelen (incl. satelliet-weersvoorspellingen) voormalige scheepsconstructies hebben beïnvloed en daardoor de risico's van de zeevaart soms hebben verminderd, maar soms ook de vroegere fysieke veiligheidsvoorzieningen, -marges en “fail-safe” constructies hebben verzwakt, in de hoop en verwachting dat er bij ongelukken toch wel hulp ingeroepen kan worden. Enkele opvallende voorbeelden zijn: bovenra's die niet meer strijkbaar zijn (zodat hun gewichts- en windmoment bij storm niet meer te verminderen zijn), verminderde of juist (te ver) vergrootte sterkte-reserves van materialen en onderdelen (staaldraad (!), waardoor fail-safe-mechanismen niet meer werken) en zelfs hoofdconstructies (zoals de kennelijk nogal kwetsbare kantelkiel-constructies t.b.v. hogere te bereiken snelheden, enz.) Het is laveren tussen theorie en praktijk!

<u>Zalingen, Marsen & Ezelshoofden</u> = De verbindingen tussen stengen en onderliggende (onder-)masten resp. stengen:	
Algemeen:	Zalingen worden genoemd naar de <i>ondereinden</i> van de stengen die ze dragen. N.B.: Alléén het mars- <i>platform</i> (zie onder) op een <i>mars-zaling</i> heet ook " <i>mars</i> "! Ezelshoofden worden genoemd naar de <i>boveneinden</i> van de masten en stengen waaraan ze vast bevestigd zijn!
Zaling (1) =	Een horizontale of (deels) met de zeeg mee <i>naar voren toe op-lopende</i> constructie, die de onderste verbinding vormt tussen een steng en de eronder gelegen ondermast of steng. Hij bestaat in principe uit 2 langsscheepse plus 1 tot 3 dwarsscheepse zalingbalken, welke d.m.v. inkepingen de langsscheepse balken tegen het ondereind van de (onder-) mast- of stengetop geklemd houden. De langszalingen rusten veelal ook op 2 "wangen" of "oren" (eronder aan de mast of steng bevestigde langsscheepse knieplaten). De voereinden van de langszalingen reiken zo ver naar voren, dat ze vóór de ondermast of -steng een "vierkante" ruimte vormen waardoor de bovenliggende steng kan worden "geschoten" (=neergelaten). Normaal staat die (bovenste) steng met een dwars door zijn stengevoet gestoken "slothout" op de langszalingen. Aan de achterzijde zijn de langszalingen vaak zo lang dat een bemanning daarover gemakkelijk achter de mast- of stengetop langs kan passeren. De dwarszalingen zijn zo lang als nodig en (in geval van opzij draaiende ra's) mogelijk is om de stengewanten (zie daarbij) te steunen.
Zaling (2) =	Ook bij paalmasten worden vaak één of meer (meest enkelvoudige) dwarszalingen aangebracht, om het mastwant (in feite géén wanten maar pardoens, zie daarbij) te spreiden en zo de verstaging effectiever te maken.
Mars =	Wanneer zalingen, zoals de marszalingen en ook wel de bramzalingen van dwarsgetuigde masten, intensief gebruikt worden voor werkzaamheden in het tuig, lopen er (tegenwoordig veelal 2 ongeveer parabolisch gebogen, vroeger een ronde of afgerond rechthoekige) randbalk(en) rondom de koppen van de langs- en dwars-zalingen, en is de zo ontstane binnenruimte van een plankier, een mars, voorzien. Een andere functie van met name de parabolisch gebogen voorrand is het razeil dat er in rechte en gebraste (gedraaide) stand voor/tegenaan hangt (en met lichte winden vaak heftig klappert) enigszins af te schermen van uit-stekende constructiedelen en touwen, waardoor het zeil snel zou kunnen slijten. In langsgetuigde masten zijn marsen ook daarom vrij zeldzaam. N.B.: Ooit zijn marsen ontstaan ten behoeve van, en ingericht als, platforms vanwaaruit de bemanningen en met name de officieren, aan dek van een vijandelijk schip met handwapens belaagd konden worden.
Ezelshoofd =	(Tegenwoordig gewoonlijk) een min of meer 8-vormige stalen constructie boven op de onderliggende mast of steng, die de volgende steng (door het voorste gat) overeind houdt; het achterste, tegen verdraaien meerhoekige, gat ligt om de top van de ondermast c.q. steng.
<u>Overige staande (= vaste) rondhouten:</u>	
Boegspriet =	Licht omhoog lopend rondhout voor de steven; te vergelijken met een (onder-) "mast".
Kluisf hout of Kluisverboom =	Rondhout waarmee een boegspriet wel wordt verlengd, vergelijkbaar met een "marssteng".
Jaaghout =	Rondhout waarmee het kluisf hout wel werd verlengd; vergelijkbaar met een "bramsteng".
Hornboegspriet =	Uit één concentrisch geheel gevormde boegspriet + kluisf hout (+ eventueel jaaghout); vergelijkbaar met een "paalmast".
Uithouder =	Vrijwel recht achter het schip uitstekend rondhout, waar de schoot van de Druil naartoe loopt. Op moderne schepen als de yawl ook wel "papegaastok" genoemd.
<u>Rondhouten, waaraan zeilen gehesen of uitgestrekt worden:</u>	
Ra =	Dwarsscheeps rondhout, waaraan een razeil hangt. Het aantal ra's boven elkaar is in de loop van de ontwikkeling van het zeilschip flink gegroeid, tot wel 6 of maximaal 8 ra's boven elkaar. Enerzijds om zo het zeiloppervlak te vergroten, anderzijds om het oppervlak (gewicht!) per zeil (nog juist) hanteerbaar te houden. Op de grootste volgetuigde clippers en windjammers (volschepen en barken) kwamen op de langste masten wel de volgende ra's voor: een onderra, een onder- en bovenmarsra, een onder- en boven-bramra, een onder- en boven-scheizeilra, en soms ook nog een (meestal niet permanente) klapmuts-ra, waarbij de boven-mars-, bram- en hogere ra's elk 1 niveau konden zakken. De bovenste clipper-ra's hadden ook wel de namen: onder-, midden en boven-bramra, roilra en sky-scraper(ra). De ra aan de ondermast* en de (boven-)ra's aan de mars- resp. de bramsteng* hangen altijd vlak onder de mars- resp. de bramzaling* resp. de (bovenbram- of schei- of roilzaling, indien aanwezig, of de) bramstengestagband. De onderra's van <i>gedeelde</i> topzeilen hangen meestal aan (of staan soms m.b.v. tot wel manshoge stutten vóór op) de ezelshoofden onder de bovenra's. De bovenra's zijn vaak langs hun stengen tot vrijwel op de eronder gelegen ezelshoofden of onderra's strijkbaar, de vaste onderra's zijn uiteraard niet strijkbaar. Vandaar dat bij dwarsgetuigde schepen in rust, met opgedoekte (ingenomen en vastgebonden) zeilen, veel ra's in paren vlak boven elkaar hangen (of eigenlijk hingen, want op moderne dwarsgetuigde zeilschepen kunnen ook de bovenra's vaak niet gestreken worden – zie de eindnoot!)
Roede =	Latijnra, een zeer lange, schuin-oplopende, (vrijwel) symmetrisch opgehangen ra waaraan een latijnzeil bevestigd wordt. Het lage eind komt (bijna) aan dek.
Gaffel =	Kort (en dan vaak C of S-vormig gebogen) of lang (en dan zeker recht) rondhout waaraan een langsscheeps (onder-)zeil wordt gehesen. Zie onder, bij "Gaffelzeilen"
Boom =	Rondhout onder een gaffelzeil, waaraan het zeil <u>alleen</u> met zijn eigen <i>zeil</i> /schoot (!) of schoothoek is verbonden. (De boom heeft, onderscheidend, een <i>boom</i> schoot!)
Giek =	Rondhout onder een gaffelzeil, waaraan het zeil, <i>maar nu over de hele lengte</i> , is verbonden; dit is het wezenlijke onderscheid ten opzichte van de "boom" hiervóór.
Spriet =	Rondhout dat diagonaal in een spriet- en ferry-zeil gestoken wordt om dat op te houden.
Spier =	"Los" rondhout waarmee het zeiloppervlak met een lichtweer-zeil vergroot of ondersteund kan worden. De bekendste is de groep "lijzeil"-spieren (want meestal worden deze lichtweerzeilen alleen aan lijzijde bijgezet), waarmee de totale breedte van een razeiltuig soms zelfs verdubbeld kan worden! Normaal liggen/hangen die spieren in ringen (die soms voorzien zijn van rollen) op of direct onder de ra's, en worden ze naar behoefte uitgeschoven, waarna er losse lijzeilen, eventueel aan hun eigen leizeilra's, aan kunnen worden gehesen. Maar ook uithouders van bijv. razeil-schoothoeken, stagfokken en broodwinners (zie daarbij) zijn "spieren".

[5] Zeilen:		
Algemeen: Het "+"-teken in opsommingen van zeilen/zeilnamen in bovenstaand schema: ervóór staan de topzeilen (a/d stengen), erna de onderzeilen (a/d ondermasten)!		
O-zl =	Onderzeil	= Zeil aan een ondermast.
Tzl =	Topzeil	= In het algemeen elk zeil <u>aan en tussen</u> de stengen! (Stenge-)stagzeilen zijn aan dát deel van hun naam herkenbare topzeilen; <i>gewone</i> topzeilen zijn gewoonlijk <u>Ra-topzeilen</u> (R-tzl - zie ook bij "Ra"); <u>Gaffel</u> -topzeilen (G-tzl) moeten expliciet zó worden genoemd!
Dwarsscheepse hoofdzeilen / Razeilen		
R-zl =	Razeil	= Zeilen aan symmetrisch opgehangen ra's. Ze worden vrijwel altijd naar de mast danwel de steng genoemd waaraan ze hangen. N.B.1: Niet-symmetrisch aan een mast opgehangen razeilen zijn bijv. de "emmerzeilen". N.B.2: Niet (direct) aan een mast opgehangen razeilen zijn bijv. de meeste "lijzeilen".
Fok		= Een Razeil aan de <i>Fokke-onder</i> mast; (voor een 2 ^{de} betekenins, zie "St-fk = Stagfok").
Brfk =	Breefok	= Losse, onder de onderste ra voor de ondermast gevaren lichtweer-razeil. Omdat het geen permanent zeil is, is het niet type-bepalend.
R-tzl =	Ra-topzeil	= Aan een top, dus boven een onderzeil, en dus aan of ter hoogte van een steng opgehangen razeil.
2-Tzl =	2- of Dubbel-topzeil	= Aanduiding van een tuig met (sets van) ra-topzeilen aan 2 i.p.v. de gebruikelijke éne steng.
3-Tzl =	3- of Tripel-topzeil	= Aanduiding van een tuig met (sets van) ra-topzeilen aan 3 i.p.v. de gebruikelijke éne steng.
M-zl =	Marszeil	= Vroeger gewoonlijk strijkbaar, tegenwoordig vaak vast opgehangen razeil aan/voor de eerste (= mars-) steng boven de ondermast. T.b.v. de hanteerbaarheid en een betere mogelijkheid tot afstemmen op de windkracht, op grotere zeilschepen vaak opgedeeld in:
bM-zeil =	Boven-marszeil	= Het verkleinde (gehalveerde) marszeil direct onder de bramzaling (en onder het bramstengestag); en
oM-zeil =	Onder-marszeil	= Het vast aan de voorzijde van het <i>ezelshoofd van de ondermast</i> , of op een stut een eindje daarboven, opgehangen razeil.
B-zl =	Bramzeil	= Vroeger gewoonlijk strijkbaar, tegenwoordig vaak vast opgehangen razeil aan/voor de tweede (= bram-) steng boven de ondermast. T.b.v. de hanteerbaarheid en een betere mogelijkheid tot afstemmen op de windkracht, op grotere zeilschepen vaak opgedeeld in:
bB-zeil =	Boven-bramzeil	= Het verkleinde (gehalveerde) bramzeil <i>direct onder</i> de (scheizeil- of) boven-bramzaling en onder de boven-bramstengestag (de namen die deze zaling en dit stag altijd al hadden, al vóór de permanente scheizeilsteng en de scheizeilen tot ontwikkeling kwamen); en
oB-zeil =	Onder-bramzeil	= Het vast aan de voorzijde van het <i>ezelshoofd van de marssteng</i> , of (zelden!) op een stut een eindje daarboven, opgehangen razeil.
S-zeil =	Scheizeil	= Vroeger gewoonlijk strijkbaar, tegenwoordig vaak vast opgehangen razeil boven aan de al dan niet aparte derde (= scheizeil-) steng; een enkele keer is het net als het bramzeil verdeeld in een boven- en onder-scheizeil.
Langsscheepse hoofdzeilen:		
G-zl =	Gaffelzeil	= Zeilen die langsscheeps hangen. Er is een groot aantal markante varianten.
Varianten van gaffelzeilen:		
G-zl(kg) =	"met kromme gaffel"	= Meestal zijn gaffels recht, maar <i>klassieke</i> Hollandse schepen als boeiers hebben vaak een kromme / wat C- of S-vormig gebogen gaffel.
G-zl(lb) =	"met losse broek"	= Van oorsprong werden gaffelzeilen " <u>met losse broek</u> " gevaren, d.w.z. <u>zonder boom of giek</u> (om het onderlijk uit- en strak te trekken).
Bzn =	Bezaan / Gaffelzeil	= Het onderlijk van een gaffelzeil kan worden gestrekt door een boom (waaraan alleen de achter-onder- / schoothoek vastzit) of een giek (waaraan het hele onderlijk vastzit). Een zeil met een boom of giek heette vroeger gewoonlijk een "bezaan". N.B.1: Hoewel deze term niet algemeen gebruikelijk (meer) is, is het praktisch dit onderscheid te maken en deze naam te blijven gebruiken. N.B.2: Wanneer bij een tuigtype in het overzicht op een bepaalde positie vaak een bezaanzeil voorkwam/-komt, is de term "bezaan"(-zeil) gebruikt; anders is de term "gaffelzeil" gebruikt. In de praktijk komt men echter meestal toch ook het andere type gaffelzeil wel tegen. N.B.3: Als een " <u>Visschuit</u> " een <i>bezaan</i> voer, heette het een " <u>Bezaanschuit</u> "! (<i>Historie: zie noot 6, en zie ook B-mast!</i>)
G-zl(sg) =	Gaffelzeil / Bezaan	= Om een gaffel/bezaanzeil te zetten c.q. te strijken / weg te nemen, waren / zijn er 2 methoden: door de gaffel en dus het hele zeil verticaal langs de mast naar boven te hijsen c.q. naar beneden te laten glijden; dit vereist een losse, strijkbare gaffel. Of:
Bzn(sg) =	"met strijkbare gaffel"	
G-zl(vg) =	Gaffelzeil / Bezaan	= De vaste ("staande") gaffel (normaliter) boven laten staan en het zeil innemen door het met enkele gordingen op te trekken tegen de gaffel en de mast, of recenter, bij bezanen, door het als een gordijn langs gaffel en (boom of) giek tegen de mast dicht te schuiven. Zie ook G-zl(k).
Bzn(vg) =	"met vaste gaffel"	
G-zl(k) =	Het "klassieke staande gaffelzeil"	= Een "staand" gaffelzeil aan een <i>lange vaste</i> gaffel, met losse broek, "verticale", parallel aan het voorlijk lopende zeilbanen en ditto achterlijk, en dus niet aan de zijanten schuingesneden/ingenomen kleden. Ook op 2-mast schoeners was/is het schoenerzeil wel zo uitgevoerd. N.B.1: Als een " <u>Visschuit</u> " een <i>klassiek staand gaffeltuig</i> voerde, heette het een " <u>Gaffelaar</u> "! (<i>Historie: zie noot 6.</i>) N.B.2: Gaffeltuigen van na ca. 1860 zijn veelal van tegenovergestelde type-combinatie: met een boom of giek en een korte strijkbare gaffel.
Cat-zl =	Catzeil	= Een vrij laag gaffelzeil, of eigenlijk bezaanzeil, met een tamelijk stijl staande en vrij lange gaffel. N.B.: een "Cat-tuig" heeft géén voorzeil(en)!
Hri-zl =	Houari-zeil	= Een bezaanzeil met een zeer stijl staande en lange gaffel, vaak langer dan het voorlijk. Het was in feite de vroeg-20ste-eeuwse voorloper van het torenzeil. Het werd later ook wel gecombineerd met de parabolische zeilvorm en de radiale zeil-verstijvingslatten van het vlerkzeil.

Specifieke gaffelzeilen:		
Sc-zl =	Schoenerzeil	= Gaffelzeil aan de Fokkemast van een schoener.
Sn-zl =	Snauwzeil	= Gaffelzeil (met losse broek) of bezaan, met losse gaffel, aan een snauwmast, i.h.b. aan de grote-mast van een snauw-brik. (Zie bij Sn-mast).
Bk-zl =	Brikzeil	= Gaffelzeil met losse broek, of bezaan, veelal met een vaste gaffel, aan de grotmast van een brik.
N.B.: Gfl-tuig =	Gaffeltuig	= Tuig zonder zeilvoerende steng* aan de voorste masttop*, en veelal met knikstag* waardoor er in feite géén permanente plaats is voor een gaffeltopzeil*. (Desondanks kon men wel, wanneer het schip lange tijd over dezelfde boeg zou zeilen, een* los gaffeltopzeil* zetten.)
Enige andere langsscheepse hoofdzeilen:		
G-tzl =	Gaffeltopzeil	= 3-Hoekig zeil <i>tussen een gaffel en een masttop of steng</i> . Door het onderlijk en/of voorlijk van zo'n zeil aan (eigen) rondhouten te varen, die zó lang zijn dat ze buiten de gaffel- en/of mast- of stengtop uitsteken, is het zeiloppervlak soms vergroot, zelfs verdubbeld. <i>N.B.: Als het "gaffeltopzeil" en het "bezaanzeil" één geheel zijn, is sprake van een toren- (of marconi- of bermuda-) zeil; zie hierna.</i>
Tr-zl =	Torenzeil	= 3-Hoekig, oorspr. oud-Hollands (16/17-eeuws) zeil, gehesen langs een paalmast (i.p.v. bezaan + gaffeltopzeil). Verving "Bermudazeil".
Bma-zl =	Bermudazeil	= Torenzeil; de naam verwees naar een op de Bermuda's voorkomend vergelijkbaar zeiltype en verving al gauw de naam "Marconizeil".
Mrc-zl =	Marconizeil	= De 1ste naam die, verwijzend naar de toen nog nieuwe lange radiomasten, begin 20ste eeuw aan het "nieuwe" torenzeil gegeven werd.
Vk-zl =	Vlerkezeil	= Een nogal parabolisch gevormd ("toren-") zeil, verstijfd met een groot aantal radiaal gestoken, wat buigzame latten of bamboe-stokken.
Wb-zl =	Wishbone-zeil = "spreigaffel-zeil"	= Meestal een 3-hoekig zeil met één, soms een 4-hoekig zeil met 2, vrij hoog-gelegen schoothoek(en), gehesen langs een mast; de schoothoeken worden elk door paren dwars-gekromde spreigaffels (wishbones) ter weerszijden van het zeil uitgehouden en -gestrekt.
oTr-zl =	Omgekeerd torenzeil	= 3-hoekig zeil met een hooggelegen schoothoek en een los (!) bovenlijk; lijkt op een 3-hoekig wishbone-zeil zonder de dubbele wishbone-gaffel. Vooral wel toegepast boven een stagzeil, als alternatief voor een wishbone-zeil.
Sp-zl =	Sprietzeil	= A-symmetrisch (min of meer "vlieger-vormig") 4-hoekig zeil dat (alleen) opgehouden wordt door een lange spriet op de langste diagonaal.
Fe-zl =	Ferry-zeil	= (Nagenoeg) rechthoekig sprietzeil, met een door die rechthoekige vorm kortere spriet.
Lt-zl =	Latijnzeil	= Het 3- (soms 4-) hoekig zeil aan de zeer lange (en onhandige) "roede" of latijnra. Presteert zowel vóór als hoog aan de wind opvallend goed!
Em-zl =	Emmerzeil	= Een asymmetrisch 4-hoekig razeil aan een schuine en <i>asymmetrisch</i> opgehangen ra. (Bij de bisquine bijvoorbeeld maximaal toegepast.)
Lg-zl =	Loggerzeil	= Sterk op een emmerzeil gelijkend zeil. De logger heeft er zijn naam van - uit de tijd dat de logger nog geen gaffelzeil* voer.
Jk-zl =	Jonkzeil	= De Aziatische versie van het emmer- of loggerzeil, maar met een groot aantal enigszins radiaal getoken verstijvingslatten met brassen.
DrI (of DrI-zl) =	Druil-zeil (of -mast)	= Klein (soms emmer-, spriet-, of gaffel-, maar meestal) torenzeil met losse broek; de druil(-mast) staat gewoonlijk zo ver achteruit, dat de druil-schoot gevaren moet worden op een uithouder (op yawls ook wel papegaaistok genoemd). Soms is "druil" ook de naam van de mast.
Stag-, neven- en andere zeilen & -namen:		
St-zl =	Stagzeil	= 3-, Soms 4-hoekig zeil aan of langs een <i>voorstag</i> van willekeurig welke mast of steng; het wordt normaliter naar dat stag genoemd.
oSt-zl =	Omgekeerd stagzeil	= 3-Hoekig zeil, "op zijn kop" achter aan een <i>achterstag</i> hangend (bijv. in de 3-hoek achter een torenzeil). Het verschil met een omgekeerd torenzeil is, dat een omgekeerd stagzeil langs een stag en het omgekeerde torenzeil langs een (paal-)mast wordt gehesen.
St-fk =	Stagfok	= Het stagzeil aan het fokkestag, direct boven het voordek. Op een <i>langsgetuigd</i> schip ook wel "fok" genoemd. <i>N.B.: Op een tuig met razeilen aan de fokke-ondermast, is dat razeil de "Fok", waar de mast zijn naam van heeft! Op dergelijke schepen wordt de "stagfok" slechts soms, en ook alléén dan, gebruikt op aan-de-windse koersen (schuin tegen de wind in); bij half-windse en meer voor-de-windse koersen dekt een (ra-) fok de stagfok volledig af en maakt die op (schoener-)barken en volschepen dus vrijwel nutteloos.</i>
Klv =	Kluiver	= Stagzeil aan (soms een 2de, buitenste fokkestag of) één der fokkestenge-(voor-)stagen naar de boegspriet of het kluifhout (of jaaghout).
Jgr =	Jager	= Stagzeil <i>boven</i> de voorste kluiver, aan een 2de vanaf de nok van het kluif- of jaaghout naar een (de hoogste) stengtop lopend voorstag.
St-tzl =	Stagtopzeil	= Veelal 3-hoekig stagzeil tussen de stengen, dat bij schoeners met een stenge-voorstag kan worden gehesen en waarvan de schoot* naar de er achter-onder liggende zaling of het (stenge-) want* loopt.
Vlr =	Vlieger	= 4-Hoekig stagzeil, (~ Stagtopzeil); de 4de hoek is de halshoek onder aan het relatief korte voor-lijk achter langs de mast- (of stenge-) top, aan welks <i>ezelshoofd</i> het ondereind van het voorstag zit waar de vlieger aan hangt. De schoot* loopt veelal via een blok aan het onderwant.
Vsm =	Visserman	= Grote 4-hoekige vlieger met een schoothoek tot (ver) onder het (event.) knikstag en een schoot die direct naar dek gevaren wordt.
Lzl =	Lijzeil	= (3- of) 4-hoekige zeil* <i>naast</i> de gewone ra-zeilen, gehesen aan uitschuifbare rondhouten ("spieren") op of onder de ra's.
Klm =	Klapmuts	= Een symmetrisch 3- of 4-hoekig, of een asymmetrisch 3-hoekige lichtweer-zeil, los gezet boven de bovenste reguliere ra, aan een val via een schijf in/tegen de top of kloot van de betreffende steng; gewoonlijk "vliegend" gevaren (= zonder brassen aan de eventuele klapmutsra).
Brw =	Broodwinner	= Een 3- of 4-hoekig zeil <i>achter</i> een bezaanzeil, tussen 2 hulpra's in het vlak (verlengde) van dat bezaanzeil, of uitgezet aan een staande spier.
Wtz =	Waterzeil	= Een razeil onder de boegspriet, of een 3-hoekig zeil onder de zeilboom. <i>N.B.: Vroeger hingen vissers ook wel een ra-waterzeil onder de boegspriet in het water, als drijfanker (tegen het deinzen), of zelfs als stroomzeil (als voortstuwing!)</i>

Onderdelen (lijken, hoeken & leuvers ') van zeilen:	<u>Gaffelzeil</u>	<u>Ra-zeil</u>	<u>Spriet-, Ferry- (& Emmer-)zeil</u>	<u>3- & 4-hoekig Stagzeil</u>	
Ra- / Bovenlijk:	SB-buiten- / Achterhoek	Nokhoek & -leuver	SB-nokhoek & -leuver	Nokhoek & -leuver	
	Middenpunt / Voorhoek	Nek-/Klauwhoek & -leuver	Rak(-"punt") & -leuver	Nekhoek & -leuver	
	BB-buitenhoek	-	BB-nokhoek & -leuver	Nekhoek & -leuver (alleen bij	
Voet-/Onderlijk:	SB-buiten- / Achterhoek	Schoothoek & -hoorn	SB-schoothoek & -hoorn	Schoothoek & -hoorn	
	(Middenpunt /) Voorhoek	Halshoek & -leuver	-	Halshoek & -leuver	
	BB-buitenhoek	-	BB-schoothoek & -hoorn	-	
Staaende lijken:	Geileuvers = Onderdeel van schoothoorns	Gordingleuvers	Gei- & Zij-gordingleuvers	Gordingleuvers	
	Rif- & riftalieleuvers: zie ")	Achter- & voorlijk: Rifleuvers	SB- & BB-rifleuvers	SB- & BB-rifleuvers	
	Boelijnleuvers: zie boelijn	Achterlijk: Boelijnleuvers	SB- & BB-boelijnleuvers	SB- & BB-riftalieleuvers	
Noten:	) Leuvers =	Aan/in het touwlijk bevestigde/gesplitste beugels/lussen, om het zeil aan op te hangen en hulplijnen aan te bevestigen.			
	") Rif- & riftalie-leuvers =	Leuvers t.b.v. het samengevouwen van een zeilstrook om het zeil te verkleinen. De 2 riftalie-leuvers zitten vlak onder de onderste van de rifbanden en -leuvers in het zeil. T.b.v. het reven wordt de rifband eerst met de rif-talies tussen de ra en de riftalie-leuvers naar de ra gehesen.			
Reeflijnen:	Rifseizings of -knuttels =	Lijntjes door (!) een rifband, gefixeerd door knopen aan weerszijden van het zeil, waarmee een strook zeil kan worden <i>samengebonden</i> .			
	Bonnet-rijglijn =	Lange lijn waarmee een bonnet (een horizontale, <i>afneembare</i> strook zeil) vastzit; kan zeer snel worden losgenomen om zeil te minderen.			
<u>Staan tuig of touwwerk, of Verstaging :</u>					
Wanten = (Hoofdtouwen)	Paren aan SB en BB min of meer dwarsscheeps opzij en omlaag lopende steuntouwen van ondermasten en stengen. Boven liggen ze t.p.v. de (mars c.q.) zaling of een hommer om de mast of de steng die ze steunen en waarnaar ze vernoemd worden. (Dus: fokke- (onder-) want, groot-mars- (stenge-) want, hoofd-bram- (stenge-) want). En van daar lopen ze naar hun spanmiddelen (jufferblokken of spanschroeven) in de zijden van het dek of een (mars of) zaling. <i>N.B.: Wanten lopen NOOIT verder dan één ondermast- of steng-lengte naar beneden! Dwarsscheepse steuntouwen die wél verder dan één mast- of stenglengte naar beneden lopen, heten geen wanten, maar pardoens! Zie onder.</i> Vroeger werden stengen vrijwel alléén (en weinig effectief!) door hun stengewanten ondersteund, waarvan de ondereinden net boven de zaling bevestigd werden aan hun spanmiddelen (meestal paren jufferblokken) die op hun beurt middels de puttingwanten vastzaten aan de hoofd-wanten eronder (wat wel buitengewoon slappe bevestigingspunten waren!) of aan de mast of de steng, bijna de halve zalingbreedte onder die zaling. Op modernere schepen worden de stengen ondersteund door de veel effectievere "pardoens", zie onder. Toch heeft vrijwel elk (groter) zeilschip nog steeds (mast- en stenge-)wanten, namelijk ter bevestiging van de horizontale				
Weeflijnen =	Horizontale lijnen tussen de wanten, op 30 à 40 cm onderlinge afstand, die samen met de wanten fungeren als touwladders naar de mast- en stengtoppen!				
Pardoens =	Paren aan SB en BB min of meer dwarsscheeps opzij en omlaag lopende steuntouwen, direct achter de wanten; ze lopen vanaf de stengen t.p.v. de zalingen, danwel vanaf de stengtoppen, (<i>altijd</i>) naar spanmiddelen in de zijden van het dek (!) Ook pardoens heten naar de stengen die ze steunen.				
Stagen =	<u>Alle</u> andere, min of meer langsscheepse, (tamelijk) horizontale en recht of schuin maar sterk achter- of voorwaarts omlaag lopende steuntouwen vanaf de mast- en stengtoppen, bevestigd t.p.v. zalingen, ezelshoofden, hommers en stagbanden. <i>Alle stagen heten allereerst naar de (hoogste) mast- of stengtop die ze steunen.</i> De belangrijkste zijn de stagen die het achteroverbuigen of -vallen van masten en stengen voorkomen; van onder naar boven: de "mastnaam-" (bijv. "fokke-" of "groot-") (onder-(mast-)stag, de mars- en bram-(stenge-)stag en/of de (stenge-)top-stag (aan aan de betreffende zalingen of ezelshoofden), en de schei-, roil- of ook wel boven-(stenge-)stagen (aan de betreffende hommers of stagbanden). Andere zijn:				
Knikstagen =	Min of meer horizontale stagen tussen 2 mast- en/of stengtoppen (zalingen en/of ezelshoofden).				
Bakstagen =	Paar of paren, meestal vanaf de masttop schuin naar achteren naar het dek lopende verstagingen die, om een giek of boom ruimte te geven om ver uit te zwaaien, eenvoudig en snel losgezet resp. weer strakgezet kunnen worden.				
Boegstagen =	Het tweetal zijstagen van de boegspriet, vanaf zijn top of ezelshoofd naar hoog aan de zijboegen of naar de kraanbalken; vaak uitgevoerd als stangen.				
Zijstagen = (of Geien)	Paren zij-stagen van het kluiw- en jaaghout, vaak uitgevoerd als kettingen. Ze lopen, vaak via een spreider ter hoogte van het ezelshoofd van de boegspriet (als een zaling van een paalmast), naar de kraanbalken ter weerszijden van de boeg. N.B.: i.g.v. zijstagen zijn de (toppen van) kraanbalken vaak ook naar achteren verstaagd.				
Waterstag =	De onderstag van de boegspriet, uitgevoerd als ketting of stang, lopend van diens top of ezelshoofd naar de voorsteven en daar, meest net boven maar soms ook net onder de waterlijn, aan een beugel bevestigd.				
Stampstag(en) =	De onderstag of -stagen van het kluiw- en jaaghout, vaak uitgevoerd als ketting; ze lopen vanaf de stagbanden om het kluiw- of jaaghout, vaak via haken of ogen aan of het ondereind van de zgn. "stampstok", "spaanse ruiter" of "dolphin striker" (de stok onder het ezelshoofd van de boegspriet naar beneden), waar ze soms in een SB- en BB-stag splitsen, ongeveer horizontaal naar punten (vrij hoog) aan de zijboegen, of als enkelvoudige stagen naar laag aan de voorsteven (vlak onder de waterstag).				

Lopend tuig (althans de belangrijkste onderdelen daarvan):

Algemeen: (zie ook '))	Met het lopend tuig worden de zeilen gehesen of gezet en zodanig gesteld dat ze maximale trekkracht leveren, danwel deels of helemaal gestreken of ingenomen. De meeste onderdelen van het lopende tuig worden naar het zeil wat ze bedienen en/of naar hun specifieke functie benoemd; bijv. "fokkeval". De belangrijkste zijn:	
Val =	Touw waarmee een zeil (of het rondhout waaraan een zeil hangt) of een ander onderdeel van het niet-staande tuig (in zijn geheel) wordt (op-)gehesen.	
Piek-/nokval =	Touw waarmee de nok van een gaffel wordt opgehesen.	
Klauwval =	Touw waarmee de gaffel (rondhout) bij de gaffel (gevorkte deel bij de mast, waarnaar dit rondhout genoemd is) wordt opgehesen.	
Dirk =	Touw waarmee de nok van een giek of boom kan worden opgehesen.	
Rak =	Touw- of metalen constructie waaraan een ra (of razeil, bij het op de ra aanbrengen) in zijn midden wordt opgehesen of -gehangen.	
Toppenanten =	Touwen waaraan een ra aan zijn nokken wordt opgehesen of -gehangen.	
Neerhaler =	Touw om een (bijv. gaffel- of spriet-)zeil-nek of een (stagzeil-)nok of zelfs een ra omlaag te halen, als het door de winddruk niet vanzelf wil zakken.	
Gei =	Touw waarmee een <u>onderhoek</u> van een zeil ten behoeve van zeilminding naar de ra of gaffel kan worden in- of opgehaald. (Een halshoek <i>ophalen</i> = "katten"!)	
Gording =	Touw waarmee een <u>tussenpunt van een onder- of staand lijk</u> van een zeil ten behoeven van zeilminding naar de ra, gaffel of mast kan worden ingehaald.	
Buikgording =	Touw waarmee een <u>tussenpunt van een onderlijk van een razeil</u> ten behoeven van zeilminding kan worden opgehaald.	
Zijgording =	Touw waarmee een <u>tussenpunt van een staand lijk van een razeil</u> ten behoeven van zeilminding kan worden in-/opgehaald.	
Boelijn =	(Mv.: boelijns, niet: boelijnen!) Touw waarmee een staand lijk van het zeil bij aan-de-windse koersen langsscheeps en soms wat naar hart-schip toe kon worden uit-/ strak-/ vlakgetrokken, om het zeil meer loefwaardig te maken. Vrijwel verdwenen, maar ooit, bij het toen nog erg los-geweven zeildoek, vaak nodig en toegepast.	
Uit- & inhaler =	Touwen om de ring om een uithouder (met daaraan een druilschoot), of om een kluihout (met daaraan een kluiwer), en dergelijke, mee uit- en in te schuiven.	
Schoot (1) =	Touw waarmee een <u>losse schoothoorn</u> (zonder boom, giek of ra) van een zeil <u>achterwaarts naar het dek</u> (of de verschansing o.i.d.) wordt vastgehouden.	
Hals =	Touw waarmee een <u>losse schoothoorn</u> (zonder ra) van een (onder-)razeil <u>voorwaarts naar dek</u> (o.i.d.) wordt vastgehouden.	
Schoot (2) =	Touw (of bij razeilen ook wel ketting) waarmee de <u>schoothoorn</u> van een zeil naar de <u>top van een ra, giek of boom</u> wordt strakgetrokken.	
(Boom-)schoot =	Touw waarmee de <u>nok van een giek of boom</u> naar het dek (o.i.d.) wordt vastgehouden.	Dus: <u>schoothoorns</u> (de onderhoeken van de zeilen zelf) hebben <u>halzen en/of schoten</u> ; nokken van <u>gieken en bomen</u> hebben ook <u>schoten</u> , <u>gaffel-nokken</u> hebben <u>geerden</u> of <u>gaarden</u> , en <u>ra-nokken</u> hebben <u>brassen</u> om ze te controleren!
Bras =	Touw waarmee de <u>nok van een ra</u> (achter- of vóórwaarts) wordt vastgehouden.	
Geerd(e) =	Touw waarmee de <u>nok van een gaffel- of latijnra</u> in de juiste (dwarsscheepse) positie wordt gezet.	
Gaard(e) =	De ook wel gebruikte (oudere?) naam van een geerde.	
')) Sommige talies, waaronder brassen, vallen, halzen, schoot- en zwaardtalies, bestaan uit een enkelvoudige voorloop, de schinkel of spruit, en een takel met een tweetal blokken.		

Overige eindnoten:

- [6] (Vis-) "schuiten" hadden in de 17de en 18de eeuw vaak een spriet- of ferry-zeil (zie "Sp-zl" en "Fe-zl"), maar ook een (enkelvoudig) razeil kwam (nog) voor. In de 19de eeuw voerden ze veelal gaffelzeilen, zie de N.B.'s van "Gl/Gs-zl" en "Bzn", en daarbij soms ook een Druil (zie Drl). En bij licht (zomer-) weer & achterlijke tot halve wind voeren ze ook wel met een (los opgezette) steng en een (gaffel- of ra-) topzeil, en eventueel een aan de topzeil-onderra gehesen Breefok (zie Brfk).
- [7] De snauw(-brik) en brik zijn in feite de kleinste (2-mast) "volschepen": razeilen aan beide masten. Sommige bronnen stellen echter, dat volschepen minstens 3 masten hebben.
- [8] Omdat men op een brik aan de toch al vrij korte "grote- (onder-) mast" gewoonlijk zowel een razeil als een gaffelzeil wilde kunnen voeren, zat de (meestal permanent bevestigde) grote-ra het zo hoog mogelijk (tot kort onder de mars) hijsen van de gaffel in de weg. Vanwege dit probleem is de snauwbrik (= brik met een snauwmast, een dunne mast achter de grote-ondermast, tussen het dek en de grote-mars) ontstaan. De gaffel met het snauwzeil kon zo ongehinderd langs de snauwmast tot vlak onder de mars gehesen worden.
- [9] Een brigantijn lijkt op het eerste gezicht erg op een brik en een schoenerbrik, maar is er door zijn op het brik-zeil gelijkende maar meestal duidelijke grotere gaffelzeil achterop resp. het ontbreken van (de veelal staande gaffel van) het schoenerzeil, toch vrij duidelijk van te onderscheiden.
- [10] "Galjassen" zijn baltische schepen met karakteristieke 4-hoekige (trapezium- / emmerzeil-achtige) gaffeltopzeilen aan eigen korte ra's, die soms tot vóór de stengen doorlopen.
- [11] Tussen 1900 en 1909 zijn er 10 (iets verschillende) 6-mast schoeners gebouwd; de laatste was de "Wyoming". N.B.: de meeste zijn op de banken voor de U.S.-oostkust gestrand - onderschatte men de voor schoeners wel erg grote diepgang misschien? (Hun holte was ca. 10.5 m, de kielhoogte was ca. 0.5 meter, en er ging maar weinig vrijboord van af!)
- [12] De enige 7-mast schoener ooit, de "Thomas W. Lawson", is in 1902 (van staal) gebouwd; LrBHD = ~122 x 15.2 x 10.5 x 8.6 m; grootste masthoogte boven o.k.kiel ca. 60 m; deplacement ~10,000 ton, draagvermogen ~7,500 ton. De naamgeving van de masten was, ook voor de bemanning, altijd problematisch; ter illustratie zijn 2 voorbeelden gegeven. Het tuig was zeer uniform; alleen de voorste steng was t.b.v. ruimte voor de buitenste kluiwer wat langer dan de rest, en alleen de zeilboom achterop was wat langer dan de andere. Maar de hoogtepositie van de zeilbomen verliep met de zee, en de masting verliep van 2 naar 6°. Dus zal elke mast toch zijn eigen set van zeilen hebben gehad.